

KSAU § 94/25

Svar på remiss om SOU2025:11 Straffbarhetsålder (Ju2025/00206)

KS2025.0125

Behandlat av	Datum	Ärende
1 Kommunstyrelsens arbetsutskott	2025-05-14	94/25

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att anta och överlämna socialnämndens yttrande ”Remissyttrande SOU 2025-11 Straffbarhetsåldern” (KS2025.0125-8) till Justitiedepartementet med tillägget:

Vi delar i allt väsentligt Socialnämndens yttrande men vill från Kommunstyrelsen inskräpa att den rådande samhällsutvecklingen med eskalerande våld från allt yngre utövare kommer att kräva snabba och kraftfulla åtgärder. Dessa får dock inte vara av sådan art att dess konsekvenser riskerar att förvärra problematiken eller överstiga nyttan av dem.

Yrkanden

Torbjörn Bergman (SP) yrkar på att Skövde kommun stödjer Justitiedepartementets förslag SOU 2025-11 Straffbarhetsåldern.

Johan Ask (S) yrkar på bifall till förvaltningens förslag.

Johan Ask (S) yrkar på följande tillägg till Skövde kommuns remissyttrande till Justitiedepartementet:

Vi delar i allt väsentligt Socialnämndens yttrande men vill från Kommunstyrelsen inskräpa att den rådande samhällsutvecklingen med eskalerande våld från allt yngre utövare kommer att kräva snabba och kraftfulla åtgärder. Dessa får dock inte vara av sådan art att dess konsekvenser riskerar att förvärra problematiken eller överstiga nyttan av dem.

Torbjörn Bergman (SP) yrkar på avslag på Johan Ask (S) tilläggsyrkande.

Beslutsgång 1

Ordförande finner att det finns två förslag till beslut och att dessa är Torbjörn Bergmans (SP) yrkande om att Skövde kommun stödjer Justitiedepartementets förslag SOU 2025-11 Straffbarhetsåldern och Johan Asks (S) yrkande om bifall till förvaltningens förslag. Ordförande konstaterar att kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar enligt förvaltningens förslag.

Beslutsgång 2

Ordförande finner att det finns ett tilläggsyrkande och ett avslagsyrkande på tillägget och finner att kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att bifalla tillägget.

Beslutsgång

Ordförande konstaterar att det finns ett förslag till beslut och finner att kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta enligt förvaltningens förslag.

Bakgrund

Skövde kommun har mottagit remissförfrågan från justitiedepartementet gällande SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern (Ju2025/00206) och då frågan berör socialnämndens verksamhetsområde har ärendet varit på remiss hos nämnden vilka har inkommit med ett förslag till yttrande för beslut i kommunstyrelsen.

Den 6 juli 2023 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att överväga och föreslå ändringar avseende den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare. En utredning har genomförts vid Justitiedepartementet och Slutbetänkande Straffbarhetsåldern har överlämnats till regeringen.

Enligt direktiven till uppdraget skulle utredningen överväga och, om lämpligt, lämna förslag på sänkt straffbarhetsålder. Uppdraget är föranlett av att allt yngre personer begår grova våldsbrott. De barn som förekommer i samband med uppgörelser mellan kriminella nätverk blir allt yngre och äldre kriminella skyddar sig mot exponering och straff genom att använda sig av yngre personer som utförare vid grova brott.

Förslagen handlar om:

En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

Av utredningen framgår att straffbarhetsåldern föreslås sänkas till 14 år när det gäller barn som begår grova brott. Bland de brott som kommer att omfattas av förslaget kan bland annat nämnas mord, människorov, grov allmänfarlig ödeläggelse och grovt vapenbrott. Alltså föreslås ingen generell sänkning av straffbarhetsåldern.

Straffmaximum för unga lagöverträdare

Utredningen föreslår att det bör vara möjligt att döma ut det längsta tidsbestämda fängelsestraff som lagen föreskriver även för lagöverträdare i åldersgruppen 15-17 år. Något som kommer att träffa även barn som är 14 år om brottet omfattas av förslaget om en särskild reglering av sänkt straffbarhetsålder.

Ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott

Utredningen har även haft i uppdrag att överväga om det ska läggas ett ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott och lämna förslag på hur Kriminalvården kan involveras i olika sammanhang. Det som framgår i utredningen är att det är oklart vari det statliga ansvaret ska bestå och hur de olika myndigheterna ska samarbeta mot det gemensamma målet att minska barns och ungdomars inblandning i allvarlig brottslighet.

Kort om barns utveckling och ansvarsförmåga

Utredningen berör varför barn särbehandlas i straffrättsystemet och hur nuvarande straffbarhetsålder bygger på principen att straffrättsligt ansvar inte ska åläggas barn före den ålder då de i allmänhet kan antas ha uppnått den mognad som krävs för det.

Tjänsteorganisationen under kommunstyrelsen gör ingen annan bedömning än socialnämnden och föreslår kommunstyrelsen att anta socialnämndens yttrande, Remissyttrande SOU 2025-11 Straffbarhetsålder (KS2025.0125-8) som sitt eget yttrande till

Justitiedepartementet.

Handlingar

Tjänsteutlåtande: Svar på remiss om SOU2025:11 Straffbarhetsålder (Ju2025/00206)

Remisslista SOU 2025_11 Straffbarhetsåldern

SON § 31/25 Remissyttrande SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern (Ju2025/00206)

Remissyttrande SOU 2025-11 Straffbarhetsåldern

Skickas till

Justitiedepartementet, ju.remissvar@regeringskansliet.se och ju.L5@regeringskansliet.se

(Dnr. Ju2025/00206)

Socialnämnden

Remissyttrande SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern (Ju2025/00206)

9 En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

Skäl som talar för en sänkt straffbarhetsålder är att det i Sverige skett en negativ utveckling gällande barn som begår allvarliga brott och den typen av brott har i allmänhet större påverkan på både omgivning och samhället i stort än vad andra brott har. Som medborgare har man rätt till skydd mot allvarliga brott. Utvecklingen som skett i Sverige skiljer sig från jämförbara länder. Det är känt och omtalat att kriminella nätverk rekryterar barn under 15 år för att utföra allvarliga brott. Men alla allvarliga brott som utförs av barn under 15 år har inte koppling till kriminella nätverk. Att kunna agera kraftfullt för att skydda samhället och värna om alla medborgares rätt till skydd mot allvarliga brott kan vara ett starkt skäl till sänkt straffbarhetsålder.

Förslaget om att inte genomföra en generell sänkning av straffbarhetsåldern kan vara ett sätt att balansera då ungdomsbrottsligheten i allmänhet minskar, medan allvarliga brott ökar. Ett förslag som skulle skydda majoriteten av barnen från onödiga rättsliga ingripanden. Det är dock konstaterat att barn i så låg ålder som 11 och 12 år medverkar vid allvarliga brott. En sänkt straffbarhetsålder till 14 år gällande allvarliga brott skulle därmed kunna innebära att allt yngre barn rekryteras i högre utsträckning. Någon heltäckande statistik över barn under 15 år som begår allvarliga brott saknas och det går inte att säga i vilken utsträckning de allvarligaste brotten begås av 14 åringar eller ännu yngre barn.

Att ungdomar slutar att begå brott för att de uppnår straffbarhetsålder finns inget som talar för. Därmed saknas stöd i att en sänkt straffbarhetsålder skulle bidra till minskad brottslighet. Däremot finns det en risk för ökad brottslighet då barn och unga som grips och döms för brott begår fler brott därefter.

Straffrättsliga påföljder kan vara negativt för barns utveckling. Barn som straffas i tidig ålder stämplas som avvikande och förutom risken att återfalla i brott kan det bidra till att de får en skolgång där de lyckas sämre. Att endast tilldela sociala insatser skulle troligen ge en mer positiv effekt än straffrättslig påföljd. Risken att återfalla i brott pekar enligt forskning på att vara större ju yngre barnet är vid lagföring. När det gäller barn som rekryteras av kriminella nätverk för att begå allvarliga brott så kan det handla om en situation där barnet utsätts för hot, tvång och våld vilket innebär att barnet även är ett brottsoffer i sammanhanget.

Att det föreligger många riskfaktorer och få skyddsfaktorer kring ett barn är betydligt vanligare bland barn som begår brott i tidig ålder än bland andra barn. Riskfaktorer som föräldrars missbruk, kriminalitet, fysiskt våld och försummelse. Skolmisslyckanden, socioekonomisk utsatthet och neuropsykiatriska diagnoser förekommer i högre utsträckning än bland andra barn. För dessa barn har samhället ett ansvar att fånga upp dem tidigt och erbjuda stöd till barnen och dess familjer.

Slutsats

Utredningen lägger stor vikt vid samhällsskyddet och mindre vikt vid barnens bästa utifrån hur förslagen presenteras. Risken för att yngre barn än 14 år rekryteras av kriminella nätverk och utsätts för alla de risker det innebär bedöms hög om åldern för straffbarhet sänks, oavsett om det sker genom en särskild eller en generell reglering. En särskild reglering skulle kunna innebära en högre risk för att yngre dras in i kriminalitet då förslaget avser omfatta den typen av brott som unga till stor del används för att utföra. De ekonomiska resurser som kommer att krävas för att utreda och lagföra unga lagöverträdare i större omfattning skulle istället kunna läggas på insatser för att stärka skyddsfaktorerna för ett barn, som att stärka föräldrarnas förmåga, öka chanserna för barnet att lyckas med skolgången och minska risken för utanförskap och kriminalitet. Något som på lång sikt skulle vara mer ekonomiskt effektivt.

Förslaget om att en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder ska vara tidsbegränsad till fem år kan ge möjlighet att testa och följa upp effekterna i praktiken innan några permanenta förändringar genomförs. Att som myndighet förhålla sig till en sådan tidsbegränsad lag kan dock innebära hög belastning för implementering där exempelvis socialtjänst, polis och domstolar behöver skapa rutiner och arbetssätt för något som är snabbt övergående. Något som skulle vara både ineffektivt och kostsamt.

Den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder ska stämma överens med förslaget om presumptionsregeln för bevistalan enligt utredningen. Det föreslås att gälla vid allvarliga brott med minimistraff om fyra år eller mer, vilket innebär att åklagare blir skyldig att föra bevistalan vid fler typer av brott. Detta innebär att fler barn kommer att ställas inför domstolsprövning än tidigare. Att ställas inför domstol, även om det görs utan att kunna dömas till någon straffrättslig påföljd, innebär en påfrestning för ett barn.

Socialnämnden delar inte utredningens inställning till förslaget om en särskild reglering av sänkt straffbarhetsålder och bedömer inte att någon generell sänkning av straffbarhetsåldern är lämplig heller. Förslaget om att bevistalan ska kunna föras vid brott

med minimistraff om minst fyra år eller mer bedöms inte ha någon positiv påverkan på barn med kriminellt beteende i behov av socialt stöd. Snarare det motsatta då barnet tidigt skulle utsättas för en situation som starkt kan prägla den unges samt omgivningens bild av den unge väldigt negativt. Att lagändringen skulle tidsbegränsas ses som ett försök att skapa en bild av handlingskraft utan att styra mot effekter då det i dagsläget främst är samhällets upplevelse som lyfts fram i förslagen.

12 Straffmaximum för unga lagöverträdare

Det framgår inte av utredningen vilka egentliga effekter man förväntas uppnå med ett höjt straffmaximum. Som nämnts under punkten ovan finns det ett visst forskningsstöd när det gäller unga lagöverträdare att en ökad repression kan ha en motverkande effekt som istället ökar risken för återfall i brott. I och med att ungdomsreduktionen för åldern 15-17 år föreslås användas i mer skäligen omfattning, det vill säga i färre fall än idag, träffar det höjda straffmaximumet även lagöverträdare under 18 år i högre utsträckning.

Slutsats

En ung lagöverträdare drabbas hårdare av ett fängelsestraff än en vuxen och risken för återfall kan sägas öka utifrån längden på fängelsestraff. Socialnämnden instämmer inte i förslaget.

14 Ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott

Socialnämndens instämmer i förslaget om att regeringen bör ge ett uppdrag om vidare utredning inom området.

Kommunstyrelsens arbetsutskotts tillägg 2025-05-14

Vi delar i allt väsentligt Socialnämndens yttrande men vill från Kommunstyrelsen inskräpa att den rådande samhällsutvecklingen med eskalerande våld från allt yngre utövare kommer att kräva snabba och kraftfulla åtgärder. Dessa får dock inte vara av sådan art att dess konsekvenser riskerar att förvärra problematiken eller överstiga nyttan av dem.